

SUMARI

L'home del quart tercera.....	7
L'armilla de sant Jaume	29
De Mamen a Carme	33
Gris era el meu color.....	63
Dona records a l'avi.....	87
Vida de gos	111
Retrat de mare.....	133
Apagat o fora de cobertura.....	149
L'home que volia llegir un poema.....	161

L'HOME DEL QUART TERCERA

En Jaume es va treure les ulleres per fregar-se els ulls. Li picaven, li ploraven i, segons en quin moments, quasi li feien mal. Cada dia li costava més poder focalitzar la vista als petits visos i filaments que requerien de la seva perícia. Coneixia tots els racons que s'amagaven al darrere dels aparells i per on s'havia de soldar el ventall de fils grocs, blaus, vermells, negres, els gruixuts i els prims. Sabia perfectament com funcionaven els circuits integrats de cada placa; no obstant això, tampoc no es podia dir que el muntatge o el desmuntatge de les peces el pogués fer amb els ulls tancats. Un dia ho provaria, però. Ni que fos per a demostrar-se a si mateix que n'era capaç.

Per avui ja n'hi havia prou, de feina. La picor dels ulls era l'avís que ja tocava plegar i canviar la dura cadira de fusta per la butaca entapissada. Així podria escoltar per la ràdio les notícies del vespre còmodament, mentre esperava que la seva dona el cridés al menjador per sopar. El crit era el senyal que significava que li era permès de sortir de la cambra per una estona. Després tornaria a la mateixa estança —que ell anomenava taller— i, segons si tenia més o menys son, faria una cosa o una altra, tot esperant que hi hagués un demà per lliurar-se de nou al seu motiu de vida, el motor que el mantenia viu, no sabia ni per què. I així seria, si Déu volia —es deia— fins a la propera setmana, fins al proper mes, i, amb sort, fins al proper any si hi havia un proper any a la seva avançada edat.

En canviar de seient, els ronyons li van agrair extremament el canvi. Portava mitja tarda assegut a la cadira amb l'esquena doblegada damunt del taulell. Un llum flexo de llautó il·luminava eficaçment la zona de treball

on encara quedaven peces per encaixar de la vella ràdio de baquelita amb què avui s'entretenia.

La butaca, on ara s'havia assegut, tenia braços i un respatller alt, la qual cosa li permetia recolzar una mica el cap i tancar els ulls per reposar. En aquesta posició més favorable, com cada dia, es va lliurar als seus records.

Es va veure seixanta anys enrere, com si fos ara. S'hi va reconèixer perfectament malgrat que llavors era un xicot de tan sols vint-i-cinc anys, ple d'energia i àvid de coneixements, dues coses indispensables per la doble vida que portaria al llarg dels anys: fer de pagès, durant el dia, i de tècnic reparador —com a ell li agradava que li diguessin— a la nit.

A primer cop d'ull, hom podria pensar que les grosses mans, colrades per anys de treball dur a sol i serena per la feina, no haurien servit per a gaire cosa més. No denotaven en absolut la delicadesa que desplegaven quan es lliurava a la seva veritable vocació. A les mans d'en Jaume no hi havia avaria de ràdio, televisor o tocadiscos que se'ls resistís. Tot tenia solució, tot s'arreglava, tot tornava a funcionar com el primer dia.

Recordava amb certa amargor que, durant els primers temps de casat, li va costar poder convèncer la Remei que els quatre duros de la matrícula d'uns cursos de radiotècnic que oferia l'editorial Marcombo per correspondència els podrien recuperar ben aviat. Seria tan aviat com aconseguís uns quants clients i dedicar-se a reparacions d'aparells de ràdio i de televisors. La Remei, tan bonica de fesomia com recargolada de caràcter, no l'acabava de veure capaç d'estudiar res i, menys encara, una cosa tan difícil que requeria paciència i moltes estones de dedicació.

Però en Jaume era tossut i, sobretot, l'empenyia una veritable vocació combinada amb una total fascinació pels aparells radiofònics. Així va ser com aquell xicot que de bon matí sortia de casa per anar a fer de pagès cada tarda en arribar a casa amb l'esquena baldada després de fangar, desbrossar, llaurar el camp, apilar garbes i un reguitzell de feines més, procedia a transformar-se.

Després de rentar-se les mans i la cara, passar-se la pinta i posar-se la bata blava que s'havia comprat per a l'ocasió, es convertia en un home nou, totalment delicat i primmirat, que es lliurava a la seva gran passió malgrat sentir a diari com remugava la Remei, des de la cuina estant, perquè aquella estranya afició del seu home no encaixava en els esquemes de la dona del pagès.

Això no obstant, els resultats d'aquella inversió de diners i d'hores aviat van fer callar les protestes de la Remei, que veia com, de mica en mica, s'acostaven a casa amics, parents, coneguts i no tan coneguts, amb alguna ràdio que no funcionava. Més endavant, n'arribaren d'altres amb pesats televisors alguns dels quals requerien la força de quatre braços per a ser col·locats damunt la taula on en Jaume efectuava les reparacions. El noi era especialista en les marques Telefunken, Marconi, Inter i Zenhit, però aviat va saber que, si fa no fa, per dintre tot funcionava igual i no se n'hi resistia cap, o sigui que, si li portaven una ràdio Emerson o un televisor Philco, o bé un gramòfon Columbia, igualment sortien del seu taller degudament reparats i funcionant a la perfecció.

La gent de la vila estava encantada amb la tranquil·litat que representava tenir un conegut honrat i eficient capaç d'allargar la vida d'aquells aparells cars i dels quals no tothom disposava, especialment, de televisors. I, en efecte, tal com calculava en Jaume, amb poc temps van recuperar els diners invertits en els cursos per correspondència que, amb pocs anys, ja es transformaren en guanys nets.

Més difícil era haver de baixar amb tren a Barcelona per comprar peces de recanvi quan s'havien de substituir per altres de noves: vàlvules, làmpades, filaments, condensadors, circuits integrats, altaveus, rodets per sintonitzar les freqüències o el volum, caixes de fusta, de plàstic, i, més endavant, les vàlvules transistoritzades. Precisament, quan van aparèixer els primers transistors, en Jaume es va haver de reciclar de valent perquè la gent jove es va decantar per aquests aparells més reduïts.

Gairebé rememorades cada dia i a la mateixa hora, en Jaume, una vegada més, es va endormiscar amb aquestes meditacions. Era un costum que es va veure forçat a incorporar des que, feia un munt d'anys, el caràcter dominant de la Remei havia empitjorat en fer-se gran. Conviure tot el dia amb l'home, des que aquest gaudia d'una merescuda jubilació, no va ser un assumpte ben paït ni ben gestionat per ella. Va passar de sentir-se mestressa absoluta del pis on vivien a enutjar-se en veure alterat l'ordre meticulós, quasi malaltís, que s'entestava a mantenir a casa.

No suportava trobar un vis damunt la taula i, encara menys, un tros de cable tallat que per descuit hagués anat a parar a terra.

Odiava haver de rentar la bata blava quan en Jaume li ho demanava. Ell tampoc no ho podia fer pel seu compte perquè li estava prohibit fer anar la rentadora, o agafar el telèfon si sonava, o baixar les escales dels quatre pisos sense ascensor que els separaven del carrer. Hi havia poques tasques que la seva dona li permetés realitzar. Ella ho controlava tot i s'havia inventat excuses per tal que així fos: no saps fer anar la rentadora i podries fer malbé la roba, et deixaries enredar per telèfon i series capaç de facilitar-los el número del compte bancari, podries caure per les escales i jo encara tindria més feina...

Per evitar les enganxades que, a poc a poc i amb els anys, anaven guanyant en freqüència i en intensitat entre el matrimoni, en Jaume es va refugiar a la petita cambra on tenia muntat el taller de reparació. Ben mirat, la seva bata blava tampoc no s'embrutava tant i no calia fer enutjar més del compte la Remei. Els impropis que li dedicava quan estava enfadada, a ell li resultaven absolutament humiliants i mancats del més elemental respecte. Calia evitar-los com fos i la submissió de l'home era patètica si bé, al mateix temps, una mica efectiva.

Passats uns anys, la revolució de l'electrònica es va colar, com qui no vol la cosa, a totes les llars. Els nous aparells no s'espantaven tant i, quan ho feien, se solien canviar per un de nou perquè algú, no se sap qui ni des

d'on, va decidir que les coses que no funcionessin s'havien de llençar i comprar-ne de noves, més sofisticades i amb més prestacions. Qui no ho feia passava per estúpid o, encara pitjor, per pobre.

Els nous imperatius de l'electrònica van sacsejar la feliç vida del tècnic reparador que va veure, amb tristesa, que la gent anava deixant de portar-li vells aparells per arreglar. Per sort, guardava un bon assortit de ràdios i televisors que, per desídia dels seus propietaris, mai no van ser reclamats malgrat haver estat reparats meticulosament pel tècnic.

Una vegada jubilat, quan, fatigat per haver-se d'empassar els programes indigeribles de la televisió que la Remei mirava amb devoció diària, en Jaume es passava hores al seu refugi repassant i acariciant els vells aparells. Els llevava una pols inexistent amb pinzells flonjos i immaculats que acaronaven delicadament els complicats interiors de les caixes de ràdios i televisors. Si li semblava veure alguna petita ratllada a les carcasses, hi passava una franel·la amb líquid reparador. Si bé ho feia cada dia, no per això es concedia cap treva. Eren com els seus fills, els que no havia tingut, i en tenia cura com el millor pare.

A una edat tal vegada poc habitual, la Remei va començar a desenvolupar uns signes inequívocs de pèrdua de facultats. Repetia sovint coses que acabava de dir, es preguntava i es responia a si mateixa, s'equivocava de nom per dirigir-se al seu home, però, sobretot, quan ell li preguntava alguna cosa o tan sols comentava l'esplèndid dia que feia, la dona li responia amb males paraules i insults que obligaven en Jaume a acotar el cap i refugiar-se al taller per no fer més gran el problema.

Aquest hàbit va acabar sent una solució assumida i ben portada per ell que, davant la total impotència per canviar el decurs de la seva vida, sabia buscar la part bona de les coses. Ningú no podia imaginar com n'era de feliç tancat al taller i lliurat a cor què vols a la seva passió: desmuntar i muntar els mateixos aparells cada dia. Mentre ho feia, hi mantenia converses com aquells met-

ges que, a la taula d'operacions, van explicant al pacient, parcialment anestesiàt, que si ara l'obro, que si ara tallo, que si ara el cuso.

El refugi es va convertir en hàbit, i l'hàbit, en la rutina indispensable que mantenia viu en Jaume i aconseguia seguir fent bategar el seu cor. Després de llevar-se i beure's el got de llet amb galetes que constituïa el seu esmorzar, es tancava a la cambra taller i escollia un aparell, preferentment ràdio, i el desmuntava peça per peça.

Havent dinat, després de portar el plat a l'aigüera i haver-lo esbandit amb un raig d'aigua que no fos excessiu, tal com li tenia ordenat la Remei, se'n tornava al seu taller, es posava novament la bata blava i es dedicava amb cos i ànima a tornar a muntar el que durant el matí havia desmuntat. I aquest exercici es repetia així cada dia, perllongant la seva vocació de manera infinita amb la mateixa fal·lera que el primer dia, fins que li arribés l'hora en què algú —es deia sovint— decidís que calia canviar vida per mort.

De manera totalment inesperada, amb les esperances definitivament desades al fons del mateix calaix on convivia amb peces de ràdio ja obsoletes, avui s'acabava de produir un miracle: la Remei no es podia bellugar del llit per un atac de ciàtica i no parava de cridar al seu home que baixés a comprar-li el calmant que li havia receptat el metge, i quatre coses del súper, indispensables per tenir quelcom per fer dos o tres àpats fins que els tornés a visitar l'assistent social que tenien assignada.

Quina ironia!, pensava en Jaume. A ell, al trasto vell que feia sempre nosa, que embrutava la casa, que no servia per a res més que per molestar, ara de cop i volta, se li estava demanant —més ben dit, exigint!— que exercís d'home normal i, com si res, s'endinsés en el món real del qual quasi no recordava el funcionament, amb una missió per complir.

Mig atemorit per tanta novetat, mig entusiasmat pel nou repte, en Jaume pensa que les tornes han canviat al mateix temps que es pregunta si aquesta, a hores d'ara,

no serà ja una missió impossible per a ell. Serà capaç d'interactuar amb el món real? Més encara: té ganes d'endinsar-s'-hi? Podrà deixar de relacionar-se —ni que sigui per uns dies— amb les seves fidels criatures inanimades que sempre l'esperen al taller? Això no s'ho havia plantejat fins ara, perquè la Remei, força més jove que ell, no havia quedat mai immobilitzada per cap dolència.

Es fa creus que després de cinc anys de viure mig presoner a la petita cambra on la vida i la dona l'havien relegat, avui, per les dues mateixes causes, tingui l'oportunitat de poder gaudir d'una estranya llibertat que ni li ve gaire de gust ni se l'esperava. Fins a tal punt li han modelat el tarannà aquests darrers anys de quasi vegetació, que se sent temorós de no saber si recordarà com funcionen les coses allà fora, al món.

En Jaume s'ha abrigat com ha pogut perquè no sabia ben bé quines peces seves conservava la Remei a l'armari mirall. Percep que es deixa alguna cosa, però com que hi ha rumiat i rumiat una bona estona i no se'n surt, pensa que no pot perdre més temps. Baixa els interminables graons dels quatre pisos ben arrapat a la barana, a poc a poc, com els nens petits que sempre ho fan posant el mateix peu a cada graó. El cap no para de funcionar-li per una mena de resurrecció després d'una llarga hibernació. Tenia el cervell adaptat a unes rutines molt específiques i repetitives i ara costa de relegar-les a un racó de cop i volta per només haver de pensar en la missió que li ha encomanat la dona.

Han estat massa anys de vida malbaratada, o potser no tant, sense altra distracció que escoltar a la ràdio les notícies dels informatius, que, disciplinades i repetitives, donen compte a diari dels números guanyadors de les diferents loteries, del cupó de l'ONCE, de com es troba l'estat del trànsit a les vies i autopistes del país, de la predicció del temps i, especialment, de com van les coses pel món del qual ell fa anys que ja no forma part.

Un món que, a ell —ho sap segur—, ni tan sols no l'espera allà fora perquè ja no és el seu, i els esdeveni-

ments que s'hi donen, siguin bons o dolents, li sap greu que ara a la vellesa, li rellisquin cap avall i quedin, com a molt, escampats per les rajoles desgastades del terra del taller, odiat o estimat segons l'humor amb el qual es lleva.

Després del petit martiri que li ha representat baixar a peu quatre plantes, tot just arribat al carrer, s'adona que no va preparat per a l'envestida d'un hivern que no vol retirar-se malgrat l'evidència del calendari que informa que la primavera ja ha arribat. El fort vent que li castiga la cara —la seva quasi oblidada rufaca— li diposita petits flocs de neu que li queden suspesos durant uns instants als cabells, a les pestanyes, a les arrugues de la cara. Però, com un nen juganer, obre i tanca la boca per empresonar-los i fer-los fondre amb la llengua. Magnífica experiència —pensa divertit— tot just acabat de posar un peu al món després de tant de temps.

Un seguit de calfreds li recorren l'espina. Tampoc no havia agafat la bufanda. Se n'adona tard. Massa anys sense sortir al carrer. Fins i tot el moviment de cames li resulta extremament feixuc. Al supermercat, s'ha atabalat de valent. Feia temps que no el trepitjava i tot ho havien col·locat de manera diferent de com ho recordava. Encara sort que restava obert i al mateix lloc de sempre. Hauria pogut ser molt pitjor haver de deambular pels carrers de la vila, quasi oblidats, tot cercant una botiga de queviures, es diu.

Li ha vingut molt de nou haver de buscar les seccions on es trobaven les quatre coses que ha apuntat a la llista per no oblidar-se'n: un bric de llet semidescremada, una ampolla d'aigua mineral, un saquet petit de patates, mitja dotzena d'ous i una bossa de pa de motlle.

Amb aquestes provisions i el que l'assistent social els havia fet portar tot just dos dies enrere, n'hi haurà prou per improvisar uns quants àpats per passar un parell de dies més, fins que la Remei no es restablís una mica. Seguidament, es dirigeix a la farmàcia a buscar el medicament de la dona que metge i assistent, per sort, havien

oblidat de proveir-los i que ha estat la causa inesperada de tenir l'ocasió de fer aquest passeig pel món.

I, després... després farà el més important de tot. Se li ha acudit inesperadament quan, tot just al carrer, ha vist el quiosc a la cantonada.

Ni hi pensava, però ara, amb les comandes fetes i la missió complerta, es donarà el gust de comprar un cupó dels cecs que posarà damunt el taulell del taller i esperarà les notícies del vespre per escoltar com canten el número premiat, com ha fet cada dia fins avui, però sense tenir-ne cap de comprat. Això el farà sentir normal, com si encara pertangués al món real. S'ha ficat el cupó, quasi cerimoniosament, a la butxaca dels pantalons i, de tant en tant, la va palpant per assegurar-se que el cupó continua allà, amagat, arrecerat d'intrusos o de lladres.

Atabalat, però feliç, es disposa a tornar a la seva presó de la quarta planta amb la joia de qui ha estat capaç de posar-se a prova i, a més a més de fer els encàrrecs, ha pogut fer realitat un desig innocent. El que sent en aquest moment —mentre intenta fer punteria per ficar la clau al pany per obrir el portal— és una barreja d'emoció infantil davant d'una trapelleria acabada de cometre i un temor senil de no ser capaç de reeixir en donar explicacions en cas de ser enxampat per la dona. Segur que no pararia de retreure-li que s'ha gastat els diners inútilment en una cosa que mai no toca i li recriminaria l'acció.

L'interrogatori per un pecat tan insignificant seria desagradable —ho sap—, però no pot reprimir una espurna de sentiment de culpa per no poder compartir amb la Remei aquest petit caprici. Com li agradava, en una altra vida, compartir les coses amb la seva dona, encara que sempre en solia sortir malparat...

Les dues bosses del supermercat que porta repartides a cada mà li pesen més del compte. No pas perquè vagin gaire plenes, sinó perquè, als braços, en Jaume ja no hi té la força de la joventut, ni tan sols la de la maduresa. Ambdues etapes havien estat cremades i ja restaven ben llunyanes. No troba la manera més eficaç de fer girar la

clau mentre subjecta les bosses. Finalment, es veu obligat a deixar-les a terra per dedicar-se de ple a l'intent d'obrir el portal. S'adona que, és clar, també s'ha oblidat les ulleres a casa. Ja ho ha notat al súper quan s'ha vist incapaç de llegir les etiquetes de certs productes.

Per fi ho ha aconseguit i el portal s'ha obert. Agafa les dues bosses, entra al passadís al mateix temps que es fixa en les setze bústies que hi ha penjades a la paret.

Es distreu una estona buscant la que li pertany. No estan penjades per ordre i haurà de llegir cada nom. Se'n desdiu perquè sense les ulleres tampoc no és capaç de llegir res. Que trist fer-se vell, pensa amb resignació.

Ara ha de repetir l'acció de tornar a posar la clau al forat del pany per la part de dins, perquè un cartell enganxat amb cel·lo demana que es tanqui sempre la porta amb clau per deixar protegides les desenes d'inquilins de l'atrotinat edifici de quatre pisos que ni tan sols disposa d'ascensor. Per no tenir, els habitatges ja no gaudeixen de les fantàstiques vistes a la vall que altres edificis, igual d'atrotinats, però construïts posteriorment, havien arrabassat als veïns i a ell mateix poc després d'haver-s'hi traslladat.

Fa anys que en Jaume no sap gairebé res dels seus veïns a causa del captiveri al qual el té sotmès la Remei, cosa que evidencia la disparitat dels seus caràcters, dominadora ella, submís ell. Pensa que, amb tota probabilitat, de les famílies que hi van anar a viure anys enrere, quatre per replà, algunes ja no hi deuen ser.

D'altres, això li constava, ja feia anys que descansaven en la pau eterna. Ell mateix havia assistit a no pocs funerals quan encara la Remei no havia entrat en la fase d'absolutisme casolà. També li consta que en quatre o cinc dels pisos ara hi viuen famílies d'immigrants.

Això, la Remei li ho havia explicat en una de les poques converses que mantenien només mentre feien la tongada d'anuncis a la televisió, entre sèrie i sèrie. Era quan ella encara el deixava seure al sofà i en Jaume podia mirar els programes que la dona i el comandament decidien.

© dels textos: Núria Boltà Vilaró, 2017
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2017
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: novembre de 2017
ISBN: 978-84-9975-908-1
DL L 1316-2017
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

« imprès a **lleida** »

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.